

Decyzja
Prezydium KK
nr 23/19

ws. uwag do XVIII sprawozdania z działań podjętych przez Polskę w celu wprowadzenia w życie ratyfikowanych postanowień EKS

Prezydium Komisji Krajowej i NSZZ „Solidarność” zgłasza poniższe uwagi do XVIII sprawozdania z działań podjętych przez Polskę w celu wprowadzenia w życie ratyfikowanych postanowień Europejskiej Karty Społecznej (art. 7, 8, 16, 17, 19) przyjętego przez Radę Ministrów 9 listopada 2018 r.

Art. 8 – PRAWO PRACOWNIC DO OCHRONY

Należy po pierwsze zauważyć, że odpowiedzi (na poszczególne pytania dotyczące obszaru wynikającego z art. 8 EKS) rząd polski ograniczył do pracownic będących pracownikami w rozumieniu kodeksu pracy, a więc osób wykonujących pracę podporządkowaną. Zwracamy uwagę na szerokie występowanie w Polsce pracy w znaczeniu ekonomicznym (działalności w którą jednostka angażuje swoją pracę a nie kapitał) w oparciu o umowę zlecenia. Status zleceniobiorcy ma charakter bądź wyłączny (osoba wykonuje pracę wyłącznie w oparciu o umowę zlecenia) lub współwystępuje z umową o pracę (dana osoba wykonuje różne rodzaje pracy, równocześnie w oparciu o umowę zlecenia i umowę o pracę a odbiorcą jej pracy są różne podmioty). Brak jakiegokolwiek naświetlenia sytuacji prawnej zleceniobiorczyń w odniesieniu do szeroko rozumianych warunków pracy w nocy lub w okresie ciąży czy też w okresach związanych z macierzyństwem (takich jak czas w którym kobieta karmi dziecko piersią) stanowi wadę zaprezentowanych odpowiedzi co powoduje, że całościowy obraz sytuacji w Polsce jest przedstawiany nieprawidłowo.

Tak więc należy zauważyć w odpowiedzi na pytania dotyczące art. 8 ust. 3 iż zgodnie z przeważającą wykładnią prawa (i niewątpliwie praktyką jego stosowania) przerwy na karmienie piersią nie przysługują zleceniobiorczyni. Polski ustawodawca zagadnienie bezpieczeństwa i higieny pracy osób wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy reguluje w art. 304 kodeksu pracy. Artykuł ten wskazuje iż :

Art. 304. § 1. Pracodawca jest obowiązany zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pracy, o których mowa w art. 207 § 2, osobom fizycznym wykonującym pracę na innej podstawie niż stosunek pracy w zakładzie pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę, a także osobom prowadzącym w zakładzie pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę na własny rachunek działalność gospodarczą.

(...)

§ 3. Obowiązki określone w art. 207 § 2 stosuje się odpowiednio do przedsiębiorców niebędących pracodawcami, organizujących pracę wykonywaną przez osoby fizyczne:

- 1) na innej podstawie niż stosunek pracy,
- 2) prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą.

§ 4. W razie prowadzenia prac w miejscu, do którego mają dostęp osoby nie biorące udziału w procesie pracy, pracodawca jest obowiązany zastosować środki niezbędne do zapewnienia ochrony życia i zdrowia tym osobom.

Zgodnie z dominującą wykładnią (oraz praktyką) artykuł ten nie stanowi podstawy do wyprowadzenia praw związanych z organizacją procesu pracy takich jak prawo do przerwy w pracy na karmienie dziecka piersią dla kobiet nie będących pracownikami w rozumieniu kodeksu pracy.

Te same uwagi można powtórzyć w odniesieniu do zagadnienia zakazu pracy w nocy pracownic w okresie ciąży, który będzie dotyczył wyłącznie pracownic w rozumieniu kodeksu pracy a nie będzie dotyczył zleceniobiorczyń. Podobnie ochrona przed pracą w nocy osoby opiekującej się dzieckiem do lat 4 (poprzez konieczność uzyskania jej zgody) nie dotyczy zleceniobiorców.

NSZZ „Solidarność” pragnie podkreślić, że określone procesy zachodzące na rynku pracy (przede wszystkim zmiana technologiczna) powodują, że mamy do czynienia z narastającą skalą zatrudnienia cywilnoprawnego niecharakteryzującego się klasycznym podporządkowaniem. W tym miejscu akcentujemy, nie tyle problematykę fałszywych umów cywilnoprawnych czy fałszywego samozatrudnienia, ale braku ochrony związanej z macierzyństwem w razie wykonywania pracy charakteryzującej się częściową autonomią.

Art. 16 - PRAWO RODZINY DO OCHRONY SPOŁECZNEJ, PRAWNEJ I EKONOMICZNEJ

Pomimo wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2014 roku nie zrównano świadczeń dla osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi. Jeżeli niepełnosprawność powstała w dzieciństwie to opiekun takiej osoby rezygnując z pracy otrzymuje aktualnie 1583 zł

(świadczenie pielęgnacyjne). Natomiast osoby opiekujące się osobami, których niepełnosprawność powstała w wieku dorosłym, rezygnując z pracy otrzymują aktualnie 620 zł (zasilek dla opiekuna, specjalny zasiłek opiekuńczy). Strona rządowa argumentuje, że nie może wykonać wyroku Trybunału Konstytucyjnego do czasu zmian w orzecznictwie. Jednak projekt zmian w orzecznictwie do tej pory nie został ogłoszony.

Podobna sytuacja występuje w sprawie tzw. emerytur EWK; rozporządzenie z 1989 r. dawało uprawnienie do wcześniejszej emerytury dla pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki. Uprawnienie to przysługiwało, jeżeli zostały spełnione przesłanki dotycząc stanu zdrowia dziecka, z powodu których dziecko wymagało stałej opieki i które występowały od jego urodzenia lub powstały przed ukończeniem przez nie 18 roku życia. Po stronie opiekuna leżał wymóg legitymowania się minimalnym okresem zatrudnienia (20 lat-kobiety, 25 lat-mężczyźni) oraz sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem. Emerytury te były przyznawane do 1999 r. Zgodnie z przepisami ustawy *o świadczeniach rodzinnych* świadczenie pielęgnacyjne (1583 zł) nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury. Wysokość emerytur EWK w przeważającej ilości jest znacznie niższa od świadczenia pielęgnacyjnego. Zgodnie z podjętą inicjatywą ustawodawczą powstał projekt ustawy (druk senacki 1016) mający na celu uzupełnienie emerytury EWK do wysokości świadczenia pielęgnacyjnego. Jednak na przeszkodzie znowu stanął argument, że zanim zmiany nastąpią potrzebna jest reforma systemu orzecznictwa. Istnieje więc, ciągle zróżnicowanie sytuacji ekonomicznej osób, które są opiekunami osób niepełnosprawnych, co zdaniem NSZZ „Solidarność” jest rażąco niesprawiedliwe społecznie.

Niewielka skuteczność *ustawy o świadczeniach rodzinnych* od samego początku wynikała z niedofinansowania systemu wsparcia rodzin a potem z zaniechania weryfikacji świadczeń rodzinnych i progów dochodowych kwalifikujących do nich, przez kolejne rządy oraz z dużego rozdrobnienia samych świadczeń. Kolejna nowelizacja ustawy zniosła zapis o minimalnej wielkości zasiłku rodzinnego. Wprowadzone, na mocy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tzw. Rodzina 500+), nowe świadczenie wychowawcze stało się alternatywą systemu opartego na ustawie o świadczeniach rodzinnych, dalece go marginalizując. Świadczenia dedykowane rodzinom borykającym się z trudnościami dochodowymi (świadczenia rodzinne) stały się dodatkiem do programu Rodzina 500plus. Wśród beneficjentów tego programu nie ma jednak uczących osób w wieku powyżej 18 lat, co za tym idzie ograniczony wpływ świadczeń rodzinnych wpływa negatywnie na wsparcie dla rodzin ze starszymi dziećmi. Niezaprzeczalny sukces wdrożonego w 2016 roku programu Rodzina 500+ przyczynił się do znacznego ograniczenia ubóstwa wśród dzieci, jednak zdaniem

NSZZ „Solidarność” pewne ograniczenia programu sprawiają, że niektóre rodziny są dyskryminowane. Dotyczy to przede wszystkim dzieci wychowywanych przez samotnych rodziców: często ich dochód, ze względu na mniejszą liczbę członków rodziny, jest zbyt wysoki, aby zakwalifikować się do otrzymania świadczenia na pierwsze dziecko, dodatkowo ustawa zobowiązuje rodzica, opiekuna dzieci do podjęcia działań zmierzających do zasądzenia od drugiego rodzica alimentów, nawet jeśli alimenty płacone są regularnie i bez zwłoki. W ocenie sądów ten wymóg jest niezasadny, biorąc pod uwagę fakt, że program jest powszechny i dotyczyć ma wszystkich drugich i kolejnych dzieci w rodzinie, które nie ukończyły 18 roku życia. MRPiPS prezentuje przeciwne stanowisko.

Ponadto, większość działań na rzecz poprawy sytuacji dochodowej dzieci samotnych rodziców, wprowadzone ustawą z dnia 6 grudnia 2018 r. *o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych* dotyczy przede wszystkim penalizacji i uprzykrzania życia dłużnikom alimentacyjnym, podczas gdy kryterium kwalifikujące do przyznania wsparcia alimentacyjnego pozostało niezmienione od 12 lat do roku 2018. Stąd wykazana w sprawozdaniu malejąca statystyka beneficjentów tego wsparcia.

Gdańsk, 12 lutego 2019 r.

Prezydium KK

NSZZ „Solidarność”

Z-ca PRZEWODNICZĄCEGO
KK NSZZ „Solidarność”

Bogdan Biś